

Тетяна ЛУКАНОВСЬКА (Луцьк)

ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ МОДЕСТА ЛЕВИЦЬКОГО

*Живе лиш той, хто не живе для себе,
хто для других виборює життя.*

Василь Симоненко

Модест Левицький усе життя відчував любов'язок перед народом. Він патріот, людина, у якій гармонійно поєдналися чутливість душі та дієвість. Своїм буденним життям М. П. Левицький був покликаний стати прикладом для наступних поколінь: перебуваючи на посаді лікаря, допомагав людям; ставши дипломатом, турбувався долею країни. Вразливість серця спонукає його до написання творів співчутливих, ліричних.

Щоб зрозуміти творчість письменника, варто звернутися до окремих епізодів біографії Модеста Пилиповича.

Батько його, хоча і походив із давнього графського роду Рогаль – Левицьких, був людиною демократичних поглядів, приятелював із В. Антоновичем і Т. Рильським. Він намагався дати дітям добре виховання й освіту, на що й витрачалися досить скромні сімейні статки. Тож усі троє: двоє синів і донька пішли в світ обізнані в літературі, музиці, добре володіли французькою, німецькою та польською мовами. В родині розмовляли виключно українською.

У студентські роки М. Левицький захоплюється ідеями народництва й просвітництва. Сповнений високих громадянських поривань юнак у 1892 році зголошується добровольцем на боротьбу з епідемією холери на Поліссі. Згодом побачене й пережите ним у ту пору відобразив в оповіданні «Санітар», читаючи яке, відчуваємо страждання наших предків, усвідомлюємо, наскільки в умовах тогочасного ладу поліщук був неосвіченою, темною людиною.

Упродовж 1894-1898рр. Модест Пилипович лікарував на Волині, у Ковелі, приятелював з родиною Косачів, відвідував їх у Колодяжному, лікував Лесю Українку, її батька. Про гарні стосунки між ними свідчать листи поетеси. Очевидно, під впливом Олени Пчілки та її дочки М. Левицький формувався як письменник, публіцист. 1896 року з'явилася перша публікація молодого лікаря «Про сільську медицину у не земських губерніях». Автор критикував тогочасний стан медичної справи на Правобережній Україні, показав «піклування» уряду про народ.

Працюючи лікарем у містечку Окни на Поділлі, куди змушений був виїхати через хворобу

дружини, робить перші спроби в царині художньої літератури українською мовою, зокрема пише водевіль – одноактівку «В клуні» («Паничі»), оповідання «Дякова помста».

У 1901 році Модест Левицький дебютував у часописі «Київська старина» оповіданням на історичну тему «За Коліївщини». Відтоді його твори під різними псевдонімами (М. Пилипович, Виборний Макогоненко, Дід Модест, М. Поліщук, М. Вигнанець, М. Л. Залізничний служачий) та під справжнім прізвищем друкувалися в українській періодиці, інших виданнях: «Новій громаді», «Раді», «Світлі», «Літературно – Науковому Віснику», часописах, календарях.

М. Левицький разом із дружиною перекладав українською мовою художні твори з російської, польської, французької та інших європейських мов (Е. - Шатріана, А. Сінклера, Г. Сенкевича, Б. Пруса, Ш. Аша). Письменник володів старогрецькою, латинською, німецькою, чеською мовами. З 1901 року діяльність Модеста Пилиповича пов'язана з медичними установами Києва. Результатом його багаторічної практики стали лікарські монографії «Невидимі вороги та друзі наші», «Як рятуватись при наглих язвах та каліцтвах», «Лихі хвороби на очі», «Сибірська язва», «Про холеру», «Короста» (1900-1910рр.) та інші. Неабиякою популярністю серед широкого загалу користувався його «Лікарський порадник» (1913р.), в якому наводилися головні ознаки різних хвороб та найелементарніші методи їх лікування та профілактики.

А ще лікарська практика, перебування серед людей підказували зворушливі теми для його оповідань, новел, гуморесок, драматичних творів. Наприклад, робота керівником дитячого притулку в Києві дала матеріал для написання збірки «Казенні діти», виданій у 1920 році у Відні. Збірка складається із п'яти невеликих оповідань. Кожне з них – оповідь про незвичайну долю дитини – сироти, оповідь небайдужа, співчутлива. Адже працювати серед переважно хворих дітей в умовах високої смертності було важко і фізично, і морально. Здорових дітей віддавали на годування у навколишні губернії селянам за невелику плату. Але найщасливішими, пише Модест Левицький, були ті сироти, яких

брали на всиновлення з дитячого будинку бездітні люди (оповідання «Толік»). Автор радіє за долю саме таких дітей, йому цікаво знати, як складається їх подальше життя.

Модест Пилипович поважає людей, які працюють у притулку, їхню мужність і доброту, відданість справі. В оповіданні «Sancta simplicitas» письменник захоплюється щирістю, любов'ю до нещасних сиріт господині й надзирательки притулку Віри Миколаївни. Хоча жінка спеціальної педагогічної освіти не мала, «але було в неї те, чого ні одна фахова школа дати не може – добре серце, щира й проста душа і любов до тих нещасних дітей, яких з пуп'янку покривдила доля, гірко й тяжко караючи без вини за чужі гріхи». Оповідання «Шахтарева драма» – сумна історія про долю чоловіка, дружина якого, збожеволівши, пішла з дому і залишила трьох дітей. Не витримавши, батько дбайливо одягає двох хлопчиків, літ п'яти-трьох, та півторарічну дівчинку, відвозить у місто й залишає серед вулиці. Як склалося подальше життя цих дітей – сюжет оповідання.

Рідкими були випадки, коли батьки поверталися через декілька років і забирали своїх підкинутих діток з притулку. Так склалася доля дівчинки Бірути (оповідання «Бірута»). Ця розповідь про нерівне кохання сина коваля і дочки багатого дідача, власника великих маєтків. Молоді люди широ полюбили один одного. Та на заваді їхньому щастю стає батько дівчини. Любячі серця мучилися, таємно зустрічалися, таємно одружилися. Народжувати жінка виїхала за кордон. Щоб не знав батько, новонароджену Біруту віддали в притулок. Тільки після смерті батька молодята хочуть забрати дівчинку, яку на той час виховує сільська жінка. Багато сліз було при розлуці, але ж у Бірути було і дві матері, і був батько. «А сотні й тисячі інших «казенних» дітей не знали того тепла, тої матерної любови...» – робить висновок автор.

З перших рядків захоплює нас оповідання «Рудий і чорнявий». Побудова цього твору є складнішою. Після розповіді про долю хлопчиків – близнюків, які потрапили в притулок і були розлучені при всиновленні, автор пише епілог – бувальщину військового старшини про те, як після бою переможці (більшовики) розстрілювали переможених (загін січових стрільців), при цьому займалися мародерством. І один більшовик, побачивши на пораненому хрестик, остовпів, таємно від своїх вистрілив убик, наказав прикинутися мертвим. Автор за допомогою окремих деталей дає зрозуміти, хто були ці два солдати – супротивники.

Усі п'ять оповідань збірки «Казенні діти» написані від першої особи. Скрізь відчувається

присутність самого автора – лікаря притулку. Він порядний, розсудливий, турботливий і ніжний до сиріт, навіть у покаранні милосердний. Його поважають і люблять діти, він користується авторитетом оточуючих, знає психологію людей і завдяки цьому багато нещасних сиріт потрапляє в сім'ї, знаходить нову домівку і батьків.

У часи відлиги після російської революції 1905-1907рр. М. Левицький активно займався літературною та громадською роботою. У цей час починають друкуватися українські книги, стала виходити газета «Рада», було засновано культурно – освітню громадську організацію «Просвіта». Письменник знаходиться в центрі просвітянського життя: організовує бібліотеку, розробляє план лекцій. Оскільки в межах царської Росії навіть Святе Письмо заборонялося, то Модест Пилипович із сином їздили до Львова (тоді це була Австро – Угорщина), перевозила літературу, надруковану українською мовою, в тому числі й Біблію.

Теми творів М. Левицького в цей період – нужденне життя сільської та міської бідноти, дрібних службовців, акторів, поневіряння переселенців, трагедія рекрутчини, події революції, Першої світової війни, викриття бездушності й сваволі царських чиновників, глибоке вболівання за знедолених трударів різних національностей. В 1907 році у видавництві «Просвіта» видана збірка «Оповідання», в яку увійшли 17 кращих творів переважно громадського звучання: «Сини», «Кроваве поле», «Де правда?», «Згуба» та інші. Більшість з них передруковувалися за життя. Олена Пчілка писала в рецензії на цю книжку, що головною прикметою таланту М. Левицького є надзвичайна правдивість малюнка, що його твори вражають тихою правдою. Але та правда була тією тихою водою, котра рвала «греблю» буржуазно – монархічного суспільства. А. Крушельницький в «Літературно – критичних нарисах» (1908р.) зазначав: «Мало у якого письменника проявляється в кожному творі так виразно і одноцільно його письменська фізіогномія, як у збірці оповідань Модеста Левицького. Усі його малюнки основані на тлі життя того народу, що залишений рідною інтелігенцією, б'ється, як та птаха у клітці і ніяк не може потрапити у відчинені дверці.»

Влітку 1911 року до М. Левицького в Радивилів приїхали історик Д. Дорошенко та молодий учений І. Зілінський. Перший вивчав старовину, другий – записував говірки, діалекти. Вони утрьох і син М. Левицького, Віктор, подорожували містами й селами Західної Волині, відвідали Берестечко, козацькі могили та інші пам'ятні місця. У своїх спогадах відомий історик Дмитро Дорошенко написав про Модеста

Левицького : «Я зрозумів секрет його впливу на людей, зрозумілі мені стали й пружини його літературної творчості. Він не був першорядним артистом, таким, як Франко або Коцюбинський, але те, що він писав, йшло з глибини його серця, було овіяне живим, глибоким почуттям і досягло великого ефекту саме тому, що було зігрите любов'ю, без якої навіть найбільший талант не може нас зворушити і без якої всяка «віра», себто ідея, є мертвою».

Період з 1912 до 1917 р. був найбільш плідним та цінним у літературній біографії Модеста Левицького: понад 20 оповідань, численні переклади з інших літератур. Саме тоді було створене те основне, з чим він увійшов в історію українського письменства. До видання планувалося п'ятитомне видання його творів українським товариством «Січ», але через обставини воєнного часу вийшов лише перший том «Оповідання»(1918р.)

Здебільшого героєм творів М. Левицького виступає злидений український селянин («Перша льгота», «Пенсія», «Тяжка дорога», «Пачкар», «Союзник», «Мапа», «Варочка» та ін.). Автор досліджує психологію людини, намагається розкрити її внутрішній світ, письменник ніби в проекції подає соціальне життя країни, відтворює найхарактерніші його аспекти. Стан заціпеніння, «спокійного жаху» передає читачеві оповідання «Тяжка дорога». Старий везе додому помирати безнадійно хворого сина. Надломлений морально чоловік на знесиленій шкaпі заїжджає в місті за дошками для труни (де ж їх дістати в селі?). Батько вмовляє сина взяти осикові дошки, а не дорожчі – соснові, мовляв, і про інші витрати треба подумати, але обіцяє поставити по весні гарний дубовий хрест. Син погоджується. Глибокий трагізм конкретної ситуації перетворюється у викриття нелюдського становища селянської бідноти. Дослідники творчості М. Левицького вважають, що за імпресивністю і лаконізмом це оповідання стає в рівень із кращими здобутками майстра новели В. Стефаніка.

З 1917 року Модест Левицький – активний учасник будівництва Української Народної Республіки. Він займався лікарською і культурно – освітньою справою в Києві, працював у Міністерстві шляхів директором культурно – освітнього департаменту.

У січні 1919 року його призначають радником українського посольства в Греції, а згодом він очолює цю дипломатичну місію. Після смерті дружини переїздить до Відня, а потім до Тарнова (Польща), де перебував тоді уряд С. Петлюри. Трохи пізніше робота в Подєбрадах (Чехія), де було засновано Українську господарчу академію. М. Левицький працює викладачем української

мови, готуючи спеціалістів для України – всі жили надією на повернення додому. Крім технічної освіти, дбали тут також і про культурне життя. Саме тут Модест Пилипович навчається гри на бандурі, бере участь у роботі термінологічної комісії, стає членом українського філологічного товариства.

«Сучасник Олени Пчілки, Лесі Українки, М. Коцюбинського, М. Старицького, І. Франка, він був свідком народження і становлення новітнього українського письменства. Свої знання, результат власного досвіду, міркування про розвиток і майбутнє літератури він виклав у «Конспекті теорії письменства», який на правах рукопису був надрукований 1923 року в Подєбрадах. У вступі до цієї праці автор відзначає: «Найдосконаліша форма мистецтва – письменство. Навчитися того мистецтва неможливо: талант дається людині від природи в більшій чи меншій силі, але наука може розвинути, удосконалити його, поставити на добру путь...»

Отже, наука про письменство, теорія письменства потрібна всім освіченим людям, а талановитим, що мають ту «іскру Божу» - особливо, щоб міг той талант добре й правильно розвиватися на добро людям.»

У трьох розділах праці, а саме: «Стилістика», «Теорія прози», «Теорія поезії» - М. Левицький знайомить читачів із наукою письменства, ілюструючи теоретичні узагальнення прикладами із зарубіжної і української класичної літератури.

Ряд творів, статей М. Левицького свідчать про постійний інтерес до питання розвитку української мови, а саме: «Щодо справи про письменницьку мову» (1909р.), «Дещо про українську писемну мову» (1909р.), «Рідна мова» (1915р.), «Українська граматики для самонавчання» (1918 і 1923рр.), «Язык, наречие или говор?» (1918р.), «Граматики для самонавчання», «Порівнююча граматики української мови» (1921р.). Як філолог М. Левицький обстоював чистоту української літературної мови, наголошував на зв'язку з традиціями народної мови, закликав постійно вдосконалюватись у володінні рідною мовою, вперше в українській лінгвістиці розглядав типові порушення літературних норм усіх мовних рівнів. Його твори: «Дещо про сучасну стадію української мови» (1913р.), «Паки й паки» («Про нашу літературну мову») (1920р.), «Гріхи наші»(1931р.), безперечно, є першими в українському мовознавстві працями з тієї галузі, яку пізніше назвали культурою мови. Письменник зазначав, що жвава, енергійна праця у цьому напрямку почалася після революції 1905 року, коли вперше можна було писати українською мовою. До цієї справи бралось багато ширих і

охочих людей, але цього виявилось замало, бо багатьом бракувало саме знання рідної мови і бажання навчитися її як слід.

У праці «Паки й паки» М. Левицький стверджує: «...рідна мова святина, до якої не можна братися немитими руками.» Він пише, що мова наша багата на діалекти, а зберегти найчистіше слово змогли неписьменні жінки - селянки в маленьких глухих селах Придніпрянщини: «...слухати їхню мову можна, як справжню мелодію...». Автор наголошує на завданні зберегти чистоту української мови, намагатися не калічити її. Він вважає, що час для цього настав важливий: «...тепер ми творимо свою державу, а державна мова має не останню вагу в цій творчій роботі. Коли твориться щось нове, то треба творити його відразу добре, щоб не довелося потім переробляти, поправляти, латати, набираючись розуму за це і перед світом і перед наступними поколіннями».

У розділі «Гріхи щодо лексики» М. Левицький наголошує на тих непотрібних російських і польських словах, які не є неологізмами, а засмічують нашу мову. Перечитуючи приклади, які наводить автор, бачимо, що частина цих слів «прижилася» в сучасній літературній мові.

У розділі «Гріхи щодо фонетики» автор порівнює фонетичні особливості української та російської мов, вказує на відмінності, наприклад: тверді шиплячі в українській і м'які в російській. А також велику увагу звертає на милозвучність нашої мови, засоби уникнення збігу приголосних і чергування у - в, з - із, од - від та інші.

Цікавим є розділ «Гріхи щодо граматики». М. Левицький вважає нашу мову оригінальною, своєрідною, ближчою за російську до тієї давньої мови, якою говорили наші предки понад Дніпром. Як приклад - збереження форми кличного відмінка, якого у росіян нема; форма давального відмінка на -ові, -еві: батькові, коневі; форма давноминулого часу: якби ти була не ходила; складена форма майбутнього часу: ходитиму та ін.

Роботи М. Левицького у галузі культури мови прямо чи опосередковано вплинули на українське мовознавство, українську культуру взагалі. Деякі рекомендації перейшли сьогодні в розряд мовних порадників. Окремі твори сучасних мовознавців перегукуються із працями Модеста Пилиповича, наприклад, довідники Олени Курило «Уваги до сучасної української літературної мови» (К., 1920), «Як ми говоримо» Антоненка - Давидовича (К., 1970) та інші.

Отже, М. Левицького можна по праву вважати засновником культури української мови як

окремої лінгвістичної дисципліни. Актуальність його порад зумовлена тим, що ми знову живемо у таку ж складну епоху, коли наша рідна мова потребує захисту і підтримки.

Майже 10 років промайнули на чужині, Модест Пилипович глибоко переживав свою розлуку з Україною. І хоча життя в Чехії було забезпеченим, душа рвалася додому. У 1927 році Левицькі переїжджають на Волинь, у Луцьк. М. Левицький працює лікарем та учителем української мови у початкових класах української гімназії. Праця серед молоді та дітей приносила задоволення учителю. Гімназисти платили йому щирість і любов'ю, бо бачили в Дідусеві людину виняткової доброти, делікатності, чуйності, лагідності.

У турботах про виховання підростаючого покоління минули останні роки його життя. Крім уроків мови, М. Левицький вів курс громадської етики, прищеплював дітям повагу до людської гідності, вміння співчувати, любити. А сам був прикладом. На добровільних засадах він продовжував займатися медичною практикою; лікуючи малозабезпечених учнів, часто витрачав власні кошти; до кінця життя любив Модест Пилипович музику: організував і вів у гімназії гурток бандуристів; не полишав також літературної діяльності.

У 1930 р. львівський журнал «Життя і знання» опублікував цикл статей письменника: «Місце української мови серед інших слов'янських мов», «Чи вбога й груба наша мова?», «Наші голосівки», «Наші шелестівки» та ін. Онук письменника, лучанин Василь Вікторович Левицький, згадував про дідуся: «Він знав не менше десяти мов і не раз казав нам, що кожна мова гарна і дорога для свого народу. Говори собі, якою бажаєш, але слідкуй за чистотою слова, не змішуй слів з різних мов.»

У цьому ж році вийшов підручник для читання (Рівне). М. Левицький у читанці пропонує твори для аналізу таких українських поетів, як Я. Щоголів, О. Кониський, Г. Чупринка, С. Руданський, В. Самійленко, Т. Шевченко; українські легенди й міти, науково - популярні й краєзнавчі тексти. Цей підручник не тільки знайомив з найкращими зразками української класичної літератури, а й сприяв вдосконаленню мовлення в школярів, розширенню їхнього світогляду, давав елементарні знання про власну націю, її ментальність, про сусідні народи.

16 червня 1932 р. великого лікаря, педагога, письменника, громадянина не стало. Більшість творів, друкованих по різних часописах того часу, відшукати сьогодні важко.

1980 року у видавництві «Каменяр» з'явилася збірка оповідань, новел і нарисів «Образки з життя», в якій було вміщено два твори М. Левицького: «Санітар» і «Союзнаця».

У 1989 році в академічному виданні «Українська новелістика кінця XIX-поч. XXст.» надруковано твори 17-ти письменників, які раніше замовчувалися, є тут оповідання і Модеста Левицького.

Про літературну діяльність М. П. Левицького схвально відгукнулися видатні сучасники: І. Я. Франко, Леся Українка, Олена Пчілка, А. Крушельницький, В. Сімович, Д. Дорошенко, М. Грушевський. С. Єфремов вважав, що оповідання письменника справляють глибоке враження, бо «...дбайливою рукою вихоплює Левицький дрібні випадки з гущі життя і ставить перед очима читачеві. Знавець людського серця, Левицький тямить, які струни торкнуті в ньому, щоб вони озивалися на стогін «малих сих», і ще «...з-поза героїв скрізь видно надзвичайно людяну й чутливу вдачу самого автора, що не тільки правдиво з об'єктивного боку перекаже вам подію, змалює перед вами жахливий образ людського убожества, приголомшення й безправності, але зогріє свої картини теплом чужого серця, осяє промінням вищої людяності».

Незважаючи на десятиліття замовчування, Модест Левицький був і залишається видатною постаттю нашої історії та літератури. Він жив в Україні і жив заради України, жив серед буремних громадських і мистецьких подій кінця XIX – початку XX століть. Високі духовні якості Модеста Левицького як патріота і подвижника, гуманіста, педагога, вихователя є чудовим прикладом для морального патріотичного виховання молоді.

У 2013 році минуло 85 років з часу повернення М. Левицького на Волинь. Доречними будуть заходи на вшанування пам'яті видатного волинця на та проведення уроків літератури рідного краю в гімназії, яка носить ім'я Модеста Левицького.

Тематично твори М. Левицького можна поділити на три групи: перша – праці, статті, монографії в галузі медицини, друга – художні оповідання, невеликі драматичні твори та третя – статті, праці, дослідження про українську мову і письменство. Левицький – медик написав такі роботи:

1. Левицький М. О неземской медицине, 1895р.

2. Левицький М. Про сільську медицину у не земських губерніях, 1896р.

3. Левицький М. Сибірська язва. – К., 1901р.

4. Левицький М. Селянські знахарі та баби – шептухи. – К., 1901р. – С.31.

5. Левицький М. О борьбе с заразными болезнями. – К. – Подольский, 1902.

6. Левицький М. Про холеру

7. Левицький М. Лихі хвороби на очі.

8. Левицький М. Чухачка.

9. Левицький М. Десять заповідей матері.

10. Левицький М. Десять заповідей здоров'я.

11. Левицький М. Невидимі вороги та друзі наші. – К.: Просвіта, 1910р. – С.32.

12. Левицький М. Як рятуватись при наглих випадках та каліцтвах.

13. Левицький М. Лікарський порадник.

14. Левицький М. Туберкульоз у наших видатних діячів.

Творчість Левицького – письменника можна умовно поділити на такі періоди:

I. 1895 – 1906рр. Рання творчість. У цей період переважають медичні дослідження, а також відбувається дебют як прозаїка – надруковані перші оповідання.

II. 1907 – 1918рр. Найбільш плідний період у творчості Модеста Левицького. Саме тоді було створено все те основне, з чим він увійшов в історію українського письменства. Готувалося багатотомне видання його творів. На жаль, через обставини воєнного часу вийшов тільки перший том.

III. 1919 – 1926рр. Еміграційний період.

IV. 1927 – 1932рр. Луцький період.

1. Левицький М. За Коліївщини. – К.: Вік, 1903. – С. 60.

2. Левицький М., Попов І. В клуні. – К., 1903. – С. 31.

3. Левицький М. Щастя Пейсаха Лейдермана. – К., 1906.

4. Левицький М. Петрусів сон. – Санкт-Петербург, 1906.

5. Левицький М. Безпартійний, 1906.

6. Левицький М. Оповідання. – К.: Просвіта, 1907.

7. Левицький М. Злочинниця. – К.: Час, 1908.

8. Левицький М. Дещо про українську писемну мову // Науковий вісник. – 1909. №8.

9. Левицький М. Щодо справи про письменницьку мову, 1909.

10. Левицький М. Дурисвіт. Пригоди з життя. – К.: Академічна наукова бібліотека, 1911. – С.48.

11. Левицький М. Ніобея, 1911. – С.32.

12. Левицький М. Дещо про сучасну стадію української літературної мови. – К., 1913.

13. Левицький М. Рідна мова. – Біла Церква, 1917. – С. 15.

14. Левицький М. Твори. – Черкаси-Київ, 1918. – Т.1. – С. 269.

15. Левицький М. Як писати службові папери. – Черкаси.

16. Левицький М. Українська граматики для самонавчання. – К.: Молодик, 1918. – С.159.

17. Левицький М. І ворогам, і добрим людям. Передмова до української граматики для само-

навчання. – К.: Молодик, 1918.

18. Левицький М. Язык, наречие или говор?. 1918.

19. Левицький М. Паки й паки. Про нашу літературну мову. – Відень-Київ: Наша Воля, 1920.

20. Левицький М. Казенні діти. Із спогадів лікаря. – Відень-Київ: Наша Воля, 1920.- С.40.

21. Левицький М. Шкільні товариші. Оповідання. – Відень-Київ: Наша Воля, 1920.- С. 32.

22. Левицький М. Граматика для самонавчання, 1921.

23. Левицький М. Порівнююча граматики української мови. – Щепоринь, 1921.- С. 48.

24. Левицький М. Українська граматики для самонавчання. – Катеринослав-Лейпциг, 1923. -

С 105

25. Левицький М. Конспект теорії письменства. – Подєбради, 1923. – С. 60.

26. Левицький М. Казки. – Львів: Світ дитини, 1926. – С. 31.

27. Левицький М. Землиця рідна. – К.: Рух, 1926. - С. 84.

28. Левицький М. Тяжка дорога. - К.: Сяйво, 1927. - С. 24.

29. Левицький М. Подорож емігранта // Науковий вісник.

30. Левицький М. Людина-звір. - Дніпро, 1927.

31. Левицький М. Лихо з вогнем. Львів, 1930.

32. Левицький М. Підручник для читання. - Рівне, 1930.- С. 120.

Список використаних джерел:

1. Балабольшенко А. Модест Левицький// Рідна школа. - 1998. - № 12. - С. 22 - 28.

2. Балабольшенко А. Модест Левицький // Київська старовина. - 2005. - № 4. - С.139 - 154.

3. Гей В. Явір Модеста Левицького // Роде наш красний. Волинь у долях краян і людських документах.-Т. 1. - Луцьк, 1996.-С. 338.

4. Дорошенко Д. Лікар - гуманіст// Роде наш красний. Волинь у долях краян і людських документах. - Т. 3. - Луцьк, 1999. - С. 39 - 45.

5. Кошелюк Р. Наш незабутній громадянин // Віче. - 1996. - 25 липня.

6. Корсак І. Тиха правда Модеста Левицького. – К.: Ярославів вал, 2009. - 161 с.

7. Криштальський А. Відкрито меморіальну дошку на честь Модеста Левицького // Луцьк молодий. - 2003. - 29 травня.

8. Левицький В. В. Спогади про дідуся Модеста // Українська гімназія в Луцьку. Спогади. - Луцьк, 1998. - С. 22 – 23.

9. Левицький Модест. Енциклопедія українознавства. - Т. 4. - С. 1269.

10. Левицький В. Син про свого батька // Роде наш красний. Волинь в долях краян і людських документах. - Т. 3.- Луцьк, 1999. - С. 17 – 38.

11. Левицький Модест. Перша льгота. – Львів: Каменяр, 1966.

12. Левицький Модест. Паки й паки. Про нашу літературну мову. – Відень – Київ, Наша Воля. – Ч. 3. -1920. – 65 с.

13. Левицький Модест. Казенні діти. Із спогадів лікаря. – Відень – Київ, Наша Воля. - Ч. 2. - 1920. - 35 с.

14. Левчанівський О. Мої спогади про Модеста Пилиповича Левицького // Роде наш красний. Волинь в долях краян і людських документах. - Т. 1. - Луцьк, 1996. - С. 338 - 339.

15. Липницька І. Мала проза Модеста Левицького // Дивослово. - 2004. - № 4. - С. 13 - 19.

16. Липницька І. Жанр сатирично-гумористичного оповідання у творчості Модеста Левицького // Визвольний шлях. - 2006. - Кн. 6. - С. 50 - 59.

17. Онуфрійчук М. Стежками Модеста Левицького // Волинь. - 1996. - 25 липня.

18. Онуфрійчук М. А. Модест Пилипович Левицький // Минуте і сучасне Волині. Історичні постаті краю. - Луцьк, 1991. - С. 93 - 95.

19. Онуфрійчук М. А. Модест Левицький // Волинський календар. 1992. - Луцьк, 1992. - С. 32 - 33.

20. Побірченко Н. С. Письменник, лікар, педагог і дипломат Модест Левицький // Педагогіка і психологія.- 2002. - № 1-2. - С.176 - 187.

21. Пушкар Н. Модест Левицький учив Луцьких гімназистів // Вісник. – 2002. – 13 червня.

22. Сяйво душі Модеста Левицького. Упорядник Лариса Токарук. - ВАГ «Волинська обласна друкарня», 2009.-299 с.

